

*Wszyscy musimy tworzyć teatr,
by dowiedzieć się kim jesteśmy i kim
możemy się stać.*

Augusto Boal

O fundacji

Fundacja została powołana w marcu 2011 przez osoby, które od wielu lat profesjonalnie zajmują się pracą metodą dramy w obszarze kultury, szeroko pojętej edukacji i rozwoju osobistego. Fundatorzy połączyli swe siły, aby tworzyć i wspierać niekomercyjne projekty, w których drama i teatr służą podniesieniu jakości życia ich uczestników - szczególnie w odniesieniu do grup marginalizowanych i defaworyzowanych. Zespół Fundacji tworzą osoby, które w działania na rzecz innych zaangażowały swoją pasję, energię twórczą, ale także wysokie umiejętności i kwalifikacje.

Od autorów

Niniejsza publikacja jest efektem Kursów Teatru Forum, które Drama Way Fundacja Edukacji i Kultury prowadzi cyklicznie od 2012.

Zawiera część teoretyczną: wywiad z Adrianem Jacksonem - wybitnym praktykiem Teatru Forum, opis metody i kluczowych pojęć oraz część praktyczną: opis spektaklu wystawionego na zakończenie Kursu w 2012 roku wraz z wynikami jego ewaluacji oraz krótkie opisy spektakli realizowanych w latach 2013- 2015.

Mamy nadzieję, że będzie ona inspiracją zarówno dla tych czytelników, którzy znają już metodę Teatru Forum, jak i dla osób, które dopiero zaczynają swoją „przygodę” z tą metodą pracy.

Teatr Forum to zaangażowana społecznie forma teatru.

W tym miejscu chcemy serdecznie podziękować grantodawcom, Partnerom a także osobom i instytucjom, **które od 2012** wspierają nasz projekt. **Szczególne podziękowania kierujemy do: Adriana Jacksona, Bartosza Nowickiego, Marii Kwiatek. Dziękujemy także Uczestnikom naszych już 4 edycji Kursów Teatru Forum oraz publiczności i opiekunom grup młodzieży za zaangażowanie, entuzjazm i współtworzenie spektakli.**

Teatr Forum to zaangażowana społecznie forma teatru stworzona i opracowana przez brazylijskiego reżysera i pedagoga Augusto Boala - twórcę Teatru Uciśnionych (Theatre of the Oppressed).

Spektakle Teatru Forum tym różnią się od tradycyjnych, że dają możliwość „dopisania” dalszego ciągu przedstawienia lub jego zmiany poprzez interwencje, które uczestnicy (tzw. „widzowie-aktorzy”) samodzielnie podejmują na scenie. Ponieważ celem Teatru Forum jest aktywizacja i szukanie sposobów rozwiązywania problemów społecznych, spektakle te tworzone są dla określonych grup - tak by problemy głównego bohatera były tożsame z problemami widzów-aktorów. Dzięki temu, że uczestnicy w „płaszczu roli” fikcyjnego bohatera mają możliwość konfrontowania się z własnymi trudnościami i wypróbowywania możliwych sposobów ich rozwiązania, spektakle nie są tylko wydarzeniami artystycznymi, ale także okazją do rozwijania umiejętności społecznych uczestników. Teatr Forum jest często adresowany do grup defaworyzowanych społecznie, by przeciwdziałać ich wykluczeniu, dostarczając narzędzi konstruktywnej ekspresji i radzenia sobie z opresją.

Augusto Boal w swojej książce „Gry dla aktorów i nieaktorów” definiuje teatr jako formę wiedzy, która może i powinna zmieniać społeczeństwo, pomagać budować przyszłość, zamiast biernie na nią czekać. Prowadząc spektakle Teatru Forum doświadczamy, jak bardzo definicja ta jest prawdziwa. Stwarzanie przestrzeni do myślenia, prowokowanie do osobistej refleksji, podważanie potocznych opinii i schematów myślenia, szczególnie u młodych widzów, jest w naszej ocenie największą wartością Teatru Forum, prowadzi bowiem do indywidualnego zaangażowania i samodzielnych poszukiwań odpowiedzi na pytanie postawione w spektaklu. Dzięki temu widzowie stają się refleksyjnymi odbiorcami prawd głoszonych ze sceny.

Teatr Forum modeluje więc pewną postawę widzów; zaangażowaną, otwartą, poszukującą, odważną. Jesteśmy przekonani, że postawę tę uczestnicy spektakli Teatru Forum „zabierają” ze sobą – gdy już uciną ostatnie brawa i opadnie kurtyna. Jak pisze Augusto Boal: *„Tak naprawdę Teatr Uciśnionych nie ma zakończenia, ponieważ wszystko co się w nim dzieje musi się przełożyć na życie. Teatr Uciśnionych znajduje się dokładnie na granicy między fikcją a rzeczywistością – i ta granica musi zostać przekroczona. Choć przedstawienie zaczyna się w świecie fikcji, celem jest zintegrowanie jej z rzeczywistością, z życiem.”*

Zapraszamy do zapoznania się z niezwykłą metodą, jaką jest dla nas Teatr Forum.

Warszawa 2015

Wywiad z Adrianem Jacksonem

(fragmenty)

Rozmawia: Alicja Jaskulska,
Warszawa 2012

Adrian Jackson: *współpracownik, uczeń i przyjaciel Augusto Boala, założyciel i lider unikatowej grupy teatralnej Cardboard Citizens (1991), w której większość aktorów to osoby bezdomne, uchodźcy, azylanci. Cardboard Citizens wystawia sztuki sceniczne, szczególnie Teatr Forum w różnych miejscach łącznie z hostelami, ośrodkami dziennymi, szkołami i teatrami. Adrian Jackson dużo podróżuje jako nauczyciel i tłumacz książek Augusto Boala prowadząc zajęcia dotyczące „Theatre of the Oppressed” w wielu krajach w Europie, Azji, Ameryce Południowej i Afryce.*

Alicja Jaskulska: **Co jest istotą Teatru Forum i czym różni się on od tradycyjnego teatru?**

Adrian Jackson: Główna różnica polega na tym, że Teatr Forum jest interaktywny czyli zakłada uczestnictwo widzów, którzy mają zabierać głos odnośnie kwestii przedstawionych w spektaklu. Zatem można powiedzieć, że jest to forma teatralnej debaty.

Jakie były początki Teatru Forum; jak to się zaczęło?

Teatr Forum został stworzony przez Brazylijczyka – Augusto Boal’a i jest częścią szerszego nurtu teatralnego, szerszej metodologii zwanej „Teatrem Uciśnionych” (Theatre of the Oppressed). To, co jest wspólne dla wszystkich aspektów „Teatru Uciśnionych” to pewien sposób tworzenia teatru, który mówi o sprawach ważnych dla ludzi, pomaga zrozumieć ludziom, jakie jest ich miejsce w systemie, w którym funkcjonują i jak świat mógłby wyglądać inaczej. Ta forma pracy koncentruje się wokół

zmiany; uruchomienia i badania zmiany, badania jak zmiana mogłaby wyglądać.

Jakie są fundamentalne wartości i filozofia pracy, które leżą u podstaw Teatru Forum?

Fundamentalnym etosem jest współczucie wobec ludzi pozostających w opresji.

Wierzę, że świat nie musi być tak pełen nierówności, jak jest obecnie i wierzę,

że ludzie współpracując ze sobą mogą dokonać zmiany, zarówno na poziomie indywidualnym jak i społecznym. Zatem według mnie kluczowe wartości obecne w tej pracy to solidarność z ludźmi w opresji, współczucie dla nich i wiara w ich zdolność do osiągnięcia zmiany.

Jakie grupy są najbardziej odpowiednie do pracy metodą Teatru Forum? Kto może najbardziej skorzystać z tego rodzaju pracy?

W rzeczywistości nie istnieją żadne ograniczenia dla zastosowania

Teatru Uciśnionych i w tym tkwi jego wyjątkowa siła. Wykorzystuje się go na całym świecie do pracy w wielu różnych kontekstach takich jak: praca z młodymi ludźmi, z osobami niepełnosprawnymi, z robotnikami, którzy są w trudnej sytuacji. Ja pracuję z osobami bezdomnymi, uchodźcami

i imigrantami na terenie Londynu, inni pracują z piekarnikami, nauczycielami – ta lista nie ma końca...

Kluczowym pytaniem pozostaje: z kim chcesz pracować? Jakie grupy są dla Ciebie z różnych powodów ważne; na temat jakich grup posiadasz dostateczną wiedzę; jaki rodzaj zmiany możesz uruchomić?

(...) Nie jestem zwolennikiem określenia hierarchii opresji, gdzie stwierdzasz – Ci ludzie są pod silniejszą opresją, niż tamci. Ja raczej twierdzę, że pracujemy tam gdzie możemy i nasze własne podwórko to wspianiałe miejsce do działania. Dodatkowo miałem to szczęście, że mogłem pra-

cować w wielu krajach – współpracowałem ze wspólną organizacją w Afryce wykorzystującą Teatr Forum do pracy w obszarze HIV/AIDS oracząc zdrowia/higieny związanych z życiem seksualnym. Mam przyjaciół, którzy tworzą Teatr Forum w Indiach poruszając kwestie etniczne i również współpracuję z nimi. Kibicuję innym przyjaciółom, którzy pracują wokół konfliktu Izraelско - Palestyńskiego. Cieszę się, że mogłem mieć doświadczenie pracy w wielu różnych kontekstach, które wiązały się ze złożonymi sytuacjami opresji.

Co można nazwać sukcesem w kontekście spektaklu Teatru Forum? Skąd możemy wiedzieć, że spektakl zadziałał?

Teatr Forum działa, jeśli ludzie się włączają, jeśli wywiązuje się żywna i angażująca debata, jeśli ludzie wchodzi na scenę, prezentują swoje pomysły a my śmiejemy się, płaczymy... i decydujemy, że jedne pomysły są dobre, inne – nie. Jeden pomysł uruchamia kolejny pomysł i spędzamy ekscytujący, radosny i porusza-

jący wieczór w teatrze, w którym rozmawiamy o świecie. Poza początkowymi pytaniami o to, czy spektakl zadziałał lub czy spektakl generalnie działa; istnieje oczywiście głębsze pytanie dotyczące zmiany długoterminowej. W większości przypadków nie mamy przywileju poznania odpowiedzi na to pytanie, ponieważ nie podążamy za widzami do ich domów lub w inne miejsca, do których zmierzają. Zatem faktycznie bardzo rzadko możemy poznać bezpośredni wpływ Teatru Forum na życie ludzi chyba, że pracujemy z grupą regularnie, przez dłuższy okres czasu. Moja organizacja „Cardboard Citizens” od ponad 20 lat pracuje w Londynie z osobami bezdomnymi i tymi, którzy w przeszłości doświadczyli bezdomności. W naszym przypadku mogliśmy być świadkami wyraźnych, istotnych, spektakularnych zmian w życiu osób, z którymi pracowaliśmy. Zmiany te dotyczyły sposobu postrzegania świata, ale także postrzegania samego siebie i traktowania innych ludzi w bardzo

wielu aspektach życia. Nie można narzekać na brak przykładów takich zmian, ale warto pamiętać, że nie jest to efektem żadnej magii – magia nie istnieje, metodologia, która wymaga stosowania w dłuższym okresie – po to by wpływać i oddziaływać na nasze życie. W pewnym sensie staje się ona sposobem analizowania świata, patrzenia na świat. Kiedy znasz język „Teatru Uciśnionych” staje się on niewiarygodnie użyteczny w rozumieniu naszego własnego życia.

Co jest takiego wyjątkowego w Teatrze Forum, co skłania Cię do zajmowania się nim już od około 40-tu lat?

Każdy spektakl Teatru Forum jest zawsze inny i to dla mnie prawdziwa frajda. Teatr Forum zawiera także element związany z ryzykiem, niebezpieczeństwem bo nigdy nie wiesz, jak ktoś zareaguje. Dla mnie istotne jest to, że Teatr Forum działa, a obserwowanie angażujących się osób jest cudowne i inspirujące. Widzimy radość od-

krycia, odkrywania czegoś razem z innymi osobami z publiczności. To prawdziwy przywilej i radość móc uczestniczyć w swego rodzaju uwolnieniu, wyzwoleniu, przyjemności, jaką daje poczucie, że zmiana jest możliwa. Ja osobiście miałem także to szczęście, że mogłem podróżować do różnych zakątków świata i pracować z wieloma bardzo różnymi grupami. W takiej pracy powstaje wyjątkowa wręcz intymna relacja z grupą, w ramach której mogę usłyszeć wiele zadziwiających historii - to wielki przywilej posiadać tego rodzaju dostęp do życia innych ludzi. Ta praca nigdy mnie nie znużyła i choć tworzę również zupełnie inne projekty teatralne, „Teatr Uciśnionych”, a w szczególności Teatr Forum nigdy mnie nie znudził.

Jaka jest Twoja główna rada, wskazówka dla osób, które chcą tworzyć i prowadzić spektakle Teatru Forum?

Znajdź dobry powód by to robić - to znaczy zastanów się gdzie

możesz przeprowadzić potrzebną, użyteczną interwencję i skoncentrować się na tym. Stałe myślenie o tym, co robisz, dlaczego to robisz i jak to robisz. Unikaj dogmatyzmu i nie akceptuj żadnego dogmatycznego sposobu działania – to Ty wykonujesz tę pracę i powinieneś stale analizować swoją praktykę. Zastanawiaj się, gdzie można zadziałać inaczej, może lepiej. (...) Nie sądzę, aby Augusto Boal kiedykolwiek pragnął, by ludzie bezwzględnie podążali za jakimkolwiek zbiorem dogmatów.

Myślę, że chciałby sami dochodzić do tego, dlaczego podejmują się tej pracy i jak mogą pracować. Na początku padło pytanie o wartości i znów wróć do wartości centralnych dla „Teatru Uciśnionych” takich jak wiara w możliwość zmiany i solidarność z ludźmi w opresji – one są zawsze podstawą i nigdy się nie zmieniają, choć narzędzia stosowane do budowania „Teatru Uci-

śnionych”, czy różne sposoby prezentowania „Teatru Uciśnionych” będą stałe się zmieniały.

Widywałem Augusto Boala każdego roku i każdego roku zawsze pokazywał coś nowego – nową grę albo ćwiczenie, które podpatrzył, wymyślił lub zaadaptował po powrocie z innego kraju. Był jak sroka, która zbiera błyszczące, kolorowe przedmioty i znosi do swojego gniazda. I to jest sposób na konty-

Zastanawiaj się, gdzie można zadziałać inaczej, może lepiej.

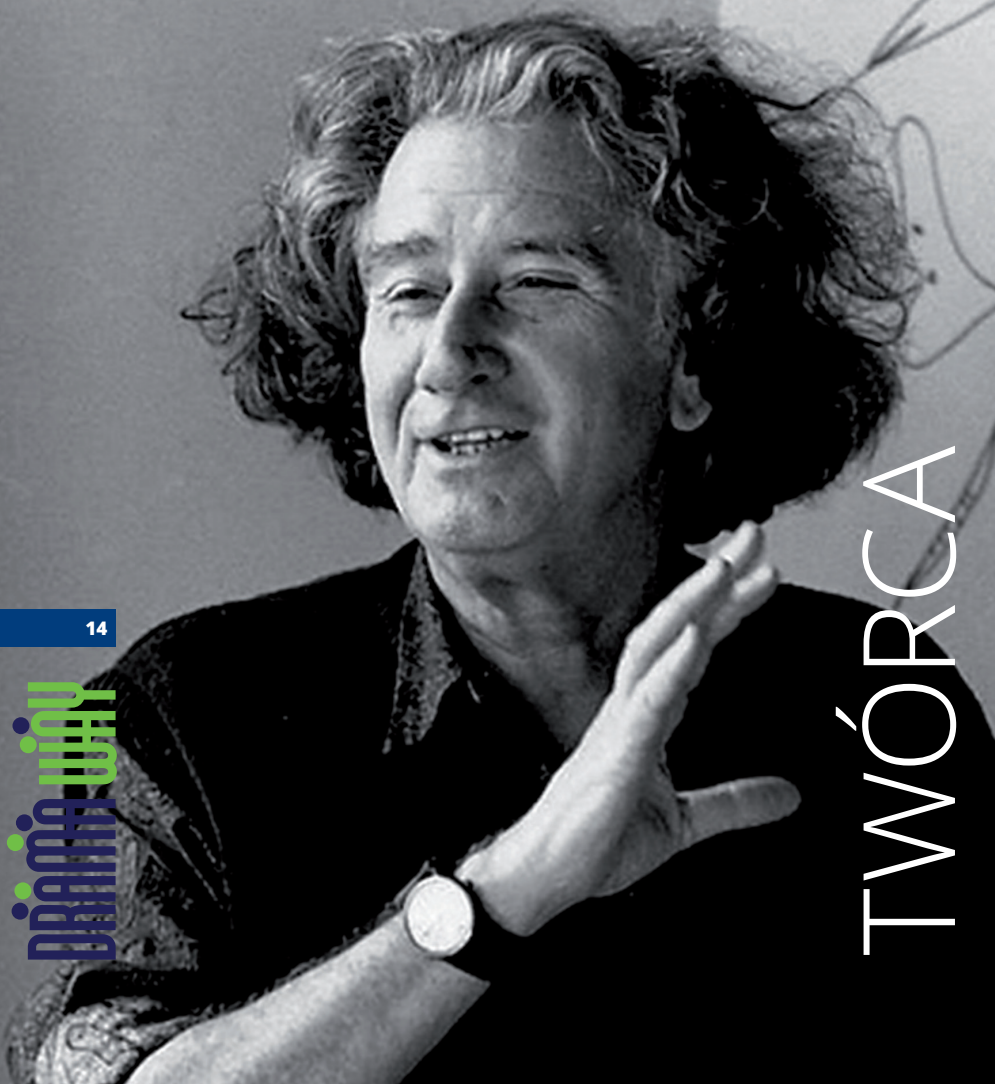
nuowanie tego rodzaju pracy i mam nadzieję, że nadal będą odkrywane, rozwijane nowe gry i nowe możliwości działania, bo właśnie dzięki temu „Teatr Uciśnionych” pozostanie żywy.

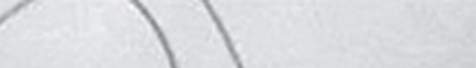
A group of approximately 15 people of various ages and ethnicities are smiling and posing together. A large, solid green circle is superimposed over the center of the group.

TEATR **FORUM**

METODA, STRUKTURA, CELE

TWÓRCA

Augusto Boal (1931-2009) – człowiek teatru: reżyser, teoretyk teatralny, dramaturg, twórca koncepcji Teatru Uciśnionych (Theatre of the Oppressed), człowiek nauki: profesor New York University, Harvard University i University of La Sorbonne-Nouvelle, aktywista w 2008 roku nominowany do pokojowej nagrody Nobla, nominowany do pokojowej nagrody Nobla.

Widząc w Brazylii walkę robotników z podziałami klasowymi postanowił „wnieść teatr do mas” i stosować jako narzędzie debaty społecznej. Wierzył, że w ten sposób możliwe będzie przeciwdziałanie opresji grup defaworyzowanych, uciśnionych. W latach 60-tych po wprowadzeniu reżimu wojskowego w Brazylii niekonwencjonalne metody Boala zostały uznane za zagrożenie; w 1971 roku został aresztowany i był torturowany. Po wyjściu z więzienia wyjechał z Brazylii. Lata 1971-1986 spędził na emigracji, gdzie kontynuował prace nad teorią i metodologią Teatru Uciśnionych. Miesz-

kał m.in w Argentynie, Peru i Francji. Okres europejski sprawił, że zyskał międzynarodowe uznanie widzów, krytyków i badaczy teatru, zaś koncepcja Teatru Uciśnionych stała się przedmiotem wykładanym na licznych uniwersytetach na całym świecie. Po upadku dyktatury wojskowej w Brazylii, wrócił do Rio de Janeiro i stworzył brazylijskie Centrum Teatru Uciśnionych, a także angażował się w działalność polityczną (w latach 1993-1996 był członkiem Rady Miasta Rio de Janeiro). Do końca życia rozwijał koncepcje Teatru Uciśnionych: realizował projekty społeczne, nauczał i doskonalił własną metodologię teatralną.

Obecnie Teatr Uciśnionych stosowany jest w ponad 70 krajach na całym świecie. Książki Augusto Boala zostały przetłumaczone na ponad 30 języków. W 2014 roku Fundacja Edukacji i Kultury we współpracy z Wydawnictwem Cyklady wydała klasyczną i najbardziej znaną książkę „Gry dla aktorów i nieaktorów”.

Kluczowe pojęcia

**ZWIĄZANE
Z TEATREM UCIŚNIONYCH**

OPRESJA

Inaczej uciśnienie moment, w którym „dialog zamienia się w monolog”, sytuacja w której „nie wolno nam być tym, kim chcemy i robić tego, co chcemy” ze względu na innych – sytuacja przymusu, a nie świadomego, osobistego wyboru.

PROTAGONISTA

Bohater spektaklu znajdujący się w sytuacji opresji. W jego rolę wchodzi osoby z publiczności, prezentujące na scenie swoje pomysły rozwiązania problemowej sytuacji.

WIDZ-AKTOR

Widz, który może wejść na scenę, przyjąć rolę protagonisty i zaproponować własne rozwiązanie problemowej sytuacji.

INTERWENCJA

Podjęmowana przez widzów-aktorów próba zmiany sytuacji problemowej na scenie.

TEATR FORUM

Podczas przedstawienia pokazany jest problem, do którego rozwiązania zaproszeni zostają widzowie. Mają oni możliwość wejścia na scenę i odegrania proponowanych przez siebie rozwiązań.

Spektakl Teatru Forum prowadzony jest przez tzw. Dżokera, który wspiera aktywność publiczności w generowaniu nowych rozwiązań, dba o przebieg spotkania i jego atmosferę.

Struktura projektów Teatru Forum

1. Wybór problematyki, grup odbiorców i realizatorów projektu

2. Warsztaty z realizatorami; zbieranie historii związanych z wybraną problematyką, analiza sytuacji opresji/uciśnienia (konsultacje/warsztaty/ wywiady z przedstawicielami docelowej grupy odbiorców - jeżeli jest inna niż grupa realizatorów- aktorów)

3. Tworzenie scenariusza spektaklu Teatru Forum

4. Przygotowanie spektaklu: reżyseria, praca z aktorami, dżokerem

5. Spektakle Teatru Forum z grupami docelowymi problemowymi

Cele **TEATRU FORUM**

1.

Wzmacnianie grup w przeciwstawieniu się opresji (empowerment)

2.

Dialog, stymulowanie debaty wokół problemów społecznych

3.

Poszukiwanie możliwych, alternatywnych rozwiązań

4.

Rozwijanie kompetencji społecznych

5.

Zabawa.

Dżoker

W TEATRZE FORUM

Dżoker jest liderem Teatru Forum; wyjaśnia zasady i prowadzi spotkanie, jest pośrednikiem pomiędzy publicznością i aktorami.

Rolą Dżokera jest:

Wzmacnianie publiczności w poszukiwaniu nowych rozwiązań m.in. poprzez uświadamianie możliwości przyjęcia postawy aktywnej, odpowiedzialnej.

Prowokowanie dyskusji, umożliwianie wypowiadania opinii jak większej liczbie osób m.in. poprzez zadawanie pytań stymulujących zaangażowanie publiczności (np.: Czy to zdarza się w realnym życiu? Czy to jest realne?

Nawiązanie dobrego kontaktu z publicznością m.in. poprzez parafrazowanie wypowiedzi publiczności, nie ocenianie wypowiedzi/rozwiązań zaproponowanych przez widzów.

Dbanie o porządek spotkania (m.in. zapraszanie na scenę, dawanie znaku do rozpoczęcia interwencji, podsumowanie).

Jeżeli chcesz zrobić Teatr Forum zrób coś użytecznego. Teatr Uciśnionych jest grą, ale poważną grą. Jest oparty o system przekonań i wartości. Jeżeli tak naprawdę nie obchodzą Cię ludzie doświadczający opresji, porzuć tę grę. Jeśli jednak są dla Ciebie ważni, rozmawiaj z nimi, zadawaj pytania, angażuj ich w tworzenie teatru. W najczystszej formie Teatr Forum jest rozmową ludzi, którzy mają wspólne doświadczenie opresji. W wielu demonstracjach Forum grupa osób jest delegowana by grać przed inną grupą osób, posiadając w świadomości pewien założony przekaz. W Teatrze Forum nie chodzi o gotowe przekazy. Jeśli chcesz wysłać przekaz - skorzystaj z listonosza. Teatr Forum zadaje pytania, prawdziwe pytania. Nawet jeśli mamy jakiś pomysł na odpowiedź, musimy wierzyć, że nie znamy wszystkich odpowiedzi i musimy być zainteresowani usłyszeniem wszystkich sugestii. Słuchanie stanowi centrum „Teatru Uciśnionych”

Adrian Jackson, *Cardboard Citizens*

The background of the entire page is a photograph of two women in a theatrical pose. They are standing with their arms raised, hands clasped above their heads. The woman on the left is wearing a light blue sleeveless dress, and the woman on the right is wearing a dark green sleeveless dress. A large, solid green circle is centered over the image, partially obscuring the women's faces and bodies. The text 'TEATR FORUM' is written in white, bold, sans-serif capital letters across the center of the green circle.

TEATR **FORUM**

PRZYKŁADY DOBREJ PRAKTYKI – SPEKTAKLE TEATRU FORUM
ZREALIZOWANE W RAMACH PROJEKTU „TEATR CODZIENNY”

Dżanet

Reżyseria:

Wojciech Faruga, Adrian Jackson

Premiera: 2012

Spektakl adresowany jest w szczególności do młodzieży gimnazjalnej i licealnej.

„Dżanet” pokazuje problemy młodej dziewczyny – Zuzy, która przenosi się do nowej szkoły, poznaje nowych znajomych, musi zmierzyć się z nową rzeczywistością. Przedstawienie stawia pytania dotyczące wartości przyjaźni, funkcjonowania w grupie rówieśniczej, w której przemoc (w tym cyber-przemoc) i wykluczenie z grupy są zjawiskami powszechnymi.

Spektakl Teatru Forum „Dżanet” powstał w ramach pierwszego Kursu Teatru Forum i od tamtej pory cieszy się ogromnym zainteresowaniem młodzieży jak i jej opiekunów. W spektaklu jako aktywni widzowie brali udział m.in uczniowie mazowieckich szkół gimnazjalnych i licealnych, a także wychowanki Schroniska i Zakładu Poprawczego z Falenicy. Był także prezentowany podczas Międzynarodowego Festiwalu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży KORCZAK 2012 jako przykład wzorcowego spektaklu dla młodzieży.

WYNIKI EWALUACJI

W programie „Dżanet” (spektakl i warsztaty) uczestniczyła młodzież – uczniowie I i III klasy LO, II i III klasy gimnazjum oraz wychowanki Zakładu Poprawczego dla dziewcząt w Warszawie- Falenicy (wiek: I-III klasa gimnazjum, z założeniem że wiek szkolny – z racji na sytuację w jakiej znajdują się respondentki - może różnić się z ich wiekiem metrykalnym). Narzędziem ewaluacji była anonimowa ankieta wypełniana przez uczestników programu. Ankieta składała się z kilku pytań dotyczących oceny programu, jego walorów artystycznych, zawartości aksjologicznej, przydatności dla uczestników w sferze ich kontaktów rówieśniczych, sugestii dotyczących udoskonalenia programu.

Analizie zostały poddane ankiety wypełnione przez 188 osoby (104 kobiety i 84 mężczyzn). Program był oceniany na skali od 1 (bardzo słaby) do 6 (bardzo dobry). Średnia ocen dotycząca wartości programu wyniosła dla całej grupy powyżej 4 (najwyżej

ocenili wartość programu uczniowie III klasy gimnazjum i I klasy LO – ich oceny 4,8 – 5,5). Podobnie wysoko młodzież oceniała wartość artystyczną programu, pomimo świadomości, że osoby zaangażowane na scenie w zdecydowanej większości nie są zawodowymi aktorami.

Wymieniając wartości jakie niósł spektakl, młodzież najczęściej podkreślała wagę przyjaźni, szacunek dla drugiej osoby i jej uczuć, respektowanie granic osobistych, skutki nierozważnego używania cyfrowych nośników informacji prowadzącej do cyberprzemocy („przemoc w Internecie jest niemoralna”). Zdaniem uczestników udział w programie „Dżanet” uświadomił, że „każda sytuacja ma dwa wyjścia”, „nawet najmniejsza pomoc może coś zmienić”, „ważna jest rola rozsądku na tego typu wyjazdach”, „trzeba brać odpowiedzialność za decyzje”, „warto dbać o przyjaźń i bronić przyjaciół, zawsze o nich walczyć, bo to oni tworzą nasz świat” oraz, że trzeba „najpierw myśleć, potem robić/mówić”.

Bardzo ważny dla uczestników był fakt, że „program dotyczył problemów młodych ludzi”. Ta opinia

Najbardziej podobały się: „rozmowa o spektaklu i możliwość zagrania w nim”, „interakcja z widzem”,

powtarzana była także w kulisach, po spektaklu i warsztatach.

Jako najbardziej wartościowe elementy programu młodzież wymieniła jego warsztatową część („widownia miała wpływ na wydarzenia”).

„możemy zmienić zakończenie”, „świetny kontakt z publicznością”. Zdaniem uczestników: „połączenie etyki i teatru jest świetną zabawą i nauką”, „uczy logicznego myślenia i pomocy innym”, „program warto-

ściowy, ciekawa forma nauki”, „bardzo mi się podobało, bardzo fajnie było wejść na scenę”, „można było wyrazić swoje zdanie”, „jest bardzo zrozumiały i można się z niego nauczyć” „spektakl pomógł mi w pewnych sprawach”.

O wysokiej wartości i atrakcyjności tego typu programów profilaktycznych, świadczą sformułowane przez uczestników opinie („ciekawa realizacja”, „pro-

gram rewelacyjny i interesujący”, „aktorzy elastycznie reagowali na zmiany wprowadzane przez publiczność”)

i oczekiwania: - „bardzo chętnie uczestniczyłabym ponownie w takich zajęciach”, „chciałabym, żeby takie warsztaty były organizowane częściej”, „jeszcze raz”, „powtórzyć”.

W podsumowaniu podkreślić należy udział w programie grupy wychowanek z Zakładu Poprawczego w Falenicy. Oceny wartości programu profilaktycznego, jego aspek-

tów artystycznych i przydatności wychowawczej dokonywały osoby, które poddawane są środkom resocjalizacyjnym. Oceny były wysokie (powyżej 4), przy dużym emocjonalnym zaangażowaniu w drugą część projektu. Program podobał się także pracownikom Zakładu. Obecny wicedyrektor, E.Jakubowicz, który entuzjastycznie zaopiniował „Dżanet”, przed laty wprowadzał dra-

„Najbardziej podobały się rozmowa o spektaklu i możliwość zagrania w nim”.

mę jako metodę resocjalizacji do zakładu w Falenicy we współpracy z Teatrem Ochota J.Machulskiego.

Pokłosiem tego projektu był wystawiany wielokrotnie spektakl oraz film M.Piwowoskiego „Psychodrama”.

Jako osoby często oceniane w życiu, sądzone, przyjęły program z zainteresowaniem, a ich cena była odzwierciedleniem osobistych refleksji. Wysoko oceniły wartość edukacyjną programu, jego walory artystyczne, przydatność wycho-

wawczą: „program jest życiowy, wielu osobom przydarzają się takie problemy”, „program realny, fajny – takie sytuacje zdarzają się w życiu codziennym wiele osób nie wie jak się zachować”, „jest śmiech, trochę powagi, życiowe podejście”. Na pytanie czego „Dżanet” nauczyła, odpowiadały: „nie upokarzać innych, być wiernym przyjacielem”, „przez głupie żarty mogą zranić druga

osobę”, „być bardziej stanowczym”. Jedna z dziewcząt odpowiedziała: „wiem już wszystko”.

Wysoka ocena programu „Dżanet” dokonana przez młodzież pozwala twierdzić, że Teatr Forum jest jedną z najskuteczniejszych form działań profilaktycznych skierowanych do młodzieży.

WYBRANE OPINIE NAUCZYCIELI

” Młodzież była zachwycona formą przekazu problemu społecznego, jakim jest cyberprzemoc i osamotnienie człowieka. Z ogromnym zainteresowaniem uczniowie oglądali spektakl, który miał ciekawą formę sceniczną, mimo, że wykorzystywał proste środki wyrazu. Aktywnie włączyli się też w pracę warsztatową po przedstawieniu. Wchodzili w role bohaterki, proponując rozwiązania poruszanego problemu. Cenne jest to, że podczas warsztatów uaktywnili się też uczniowie uchodzący za nieśmiały, małowównych, wycofanych.

Justyna Mokrzyńska, wychowawca, Gimnazjum nr. 37 z oddziałami integracyjnymi im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

”

Ożywione reakcje widzów pokazały, że forma teatru zaangażowanego odpowiadała młodym odbiorcom spektaklu i warsztatu. Zgodnie z założeniami Teatru Forum zaktywizowani widzowie poszukiwali rozwiązań problemów społecznych. Metoda dramy, zaproponowana przez zespół realizujący projekt, spotkała się nie tylko z akceptacją wymagających widzów, którym tradycyjna edukacja już nie wystarcza. O tym, że propozycja Teatru Forum trafiła do odbiorców, świadczy pytanie zadane przez uczniów opuszczających teatr: „czy będziemy mogli jeszcze raz wziąć udział w podobnym wydarzeniu artystycznym?”.

Ewa Ałasa, Dyrektor Centrum Kształcenia
Ustawicznego nr.1 w Warszawie

”

Największym plusem spektaklu „Dżanet” była aktualność poruszanych tematów i forma warsztatowa, w której młodzież mogła aktywnie wyrazić swoją opinię i zwerbalizować przemyślenia, a Ci którzy nie mieli okazji zaangażować się czynnie, mogli zobaczyć kolegów i utożsamić się z ich wyrażonym głośno zdaniem. Spektakl jest interesującą odpowiedzią na problem przemocy w grupie klasowej. Walory profilaktyczne przedstawienia mogą mieć wpływ na relacje międzyludzkie poza sceną, w życiu każdej społeczności. Możliwość przyjrzenia się mechanizmom relacji w grupie mogą skłonić młodych ludzi do nie bycia obojętnymi. Aktywne przeżycie, wpływ na rozwój wydarzeń, wystąpienie na scenie powodują eskalację emocji związanych z opowiedzianą historią, a tym samym przyczynia się do tego, że przedstawione problemy na dłużej zapadają w pamięć.

Iwona Dąbska-Kluska, XLV LO im. R. Traugutta

Scenariusze spektakli można poprać ze strony:
www.teatrforum.pl w zakładce czytelnia

Fundacja udostępnia scenariusze na licencji Creative Commons. Osoby zainteresowane proszone są o kontakt z Fundacją. Przedstawienia powstały w ramach projektu Teatr Codzienny dofinansowanego ze środków Miasta Stołecznego Warszawy i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Osoby zainteresowane wykorzystaniem scenariusza spektaklu proszone są o kontakt z Martą Chylek:
marta.chylek@dramaway.pl

TEATR **FORUM**

PRZYKŁADY DOBREJ PRAKTYKI – SPEKTAKLE TEATRU
FORUM ZREALIZOWANE W RAMACH KURSÓW

SZANUJ SIĘ DZIEWCZYŃO!

Reżyseria: Wojciech Faruga

Premiera: 2013

Spektakl adresowany jest w szczególności do młodzieży licealnej.

Nowa szkoła, nowe znajomości, pierwsza miłość i chór ciotek skandujący „Sznuj się!”... a w tym wszystkim Ona - 15-lątka szukająca swojej tożsamości. Agata przenosi się do nowej szkoły, poznaje nowych znajomych, musi zmierzyć się z nową rzeczywistością. Ta historia

zaczyna się niewinnie, a kończy się kryzysem w życiu młodej bohaterki. Spektakl mówi o problemach dorastania, gdzie potrzeba akceptacji i potwierdzenia poczucia własnej wartości często stoi w konflikcie z kształtującym się systemem wartości i ochroną własnych granic.

BARDZO SŁODKI KOMPOT

Opieka reżyserska:

Jarosław Rebellński

Premiera: 2014

Spektakl adresowany jest w szczególności do młodzieży gimnazjalnej.

Przedstawienie podejmujące temat „normalności i nienormalności” w obliczu zmian w postrzeganiu roli kobiety i mężczyzny.

MARZENIA MARZENIAMI

Opieka reżyserska:

Jarosław Rebellński

Premiera: 2014

Spektakl adresowany jest w szczególności do młodych kobiet.

Przedstawienie porusza problem przemocy fizycznej i psychicznej w bliskiej relacji.

KINGA

Opieka reżyserska:

Jarosław Rebellński

Premiera: 2014

Spektakl adresowany jest w szczególności do młodzieży gimnazjalnej i licealnej

Przedstawienie dotyczy problemu presji rówieśniczej i radzenia sobie z obojętnością dorosłych.

PRZEPRASZAM

Opieka reżyserska:

Jarosław Rebelliński

Premiera: 2015

Spektakl adresowany jest w szczególności do młodzieży gimnazjalnej i licealnej.

„Przepraszam”, przepraszam, przepraszam... Ile razy młody człowiek zmuszony jest przepraszać za błędy dorosłych? Jak wiele sytuacji opresyjnych jest w stanie znieść, kiedy z każdą kolejną próbą, zawodzą go Ci, na których najbardziej liczył? Kiedy rozpoczyna się, a kiedy

kończy odpowiedzialność zbiorowa uczniów i co ona właściwie znaczy? Jak i kogo poprosić o pomoc, kiedy sytuacja nas przerasta? I kto jest za TO odpowiedzialny? Odpowiedź na te i wiele innych pytań znajdziemy wspólnie, w niniejszym spektaklu.

KOZAK

Opieka reżyserska:

Jarosław Rebelliński

Premiera: 2015

Spektakl adresowany jest w szczególności do młodzieży gimnazjalnej i licealnej.

Świat stawia przed młodymi ludźmi coraz więcej wyzwań. Czy zawsze są one szansą, czy też czasem stanowią trudny orzech do zgryzienia, życiowe wyzwanie? A co, jeśli ktoś ma inną wizję własnego życia i przyszłości? Z jakimi problemami przyjdzie się tej osobie zmierzyć? - w szkole, w rodzinie, na ulicy.

Kozak ma 16 lat. Mieszka na Osiedlu. Większość czasu spędza z kolegami z bloków. Kiedy poznaje Agnieszkę, zaczyna sobie uświadamiać, że może chciałby robić w życiu coś więcej, niż siedzieć na ławce pod blokiem i szukać okazji do wypicia kolejnego piwa. Nie jest jednak łatwo przeciwstawić się „podwórkowemu” systemowi wartości: chłopakowi nie udaje się utrzymać relacji z kolegami, ani ochronić wartościowej przyjaźni z dziewczyną.

MEDYCYNĄ

Opieka reżyserska:

Jarosław Rebeliński

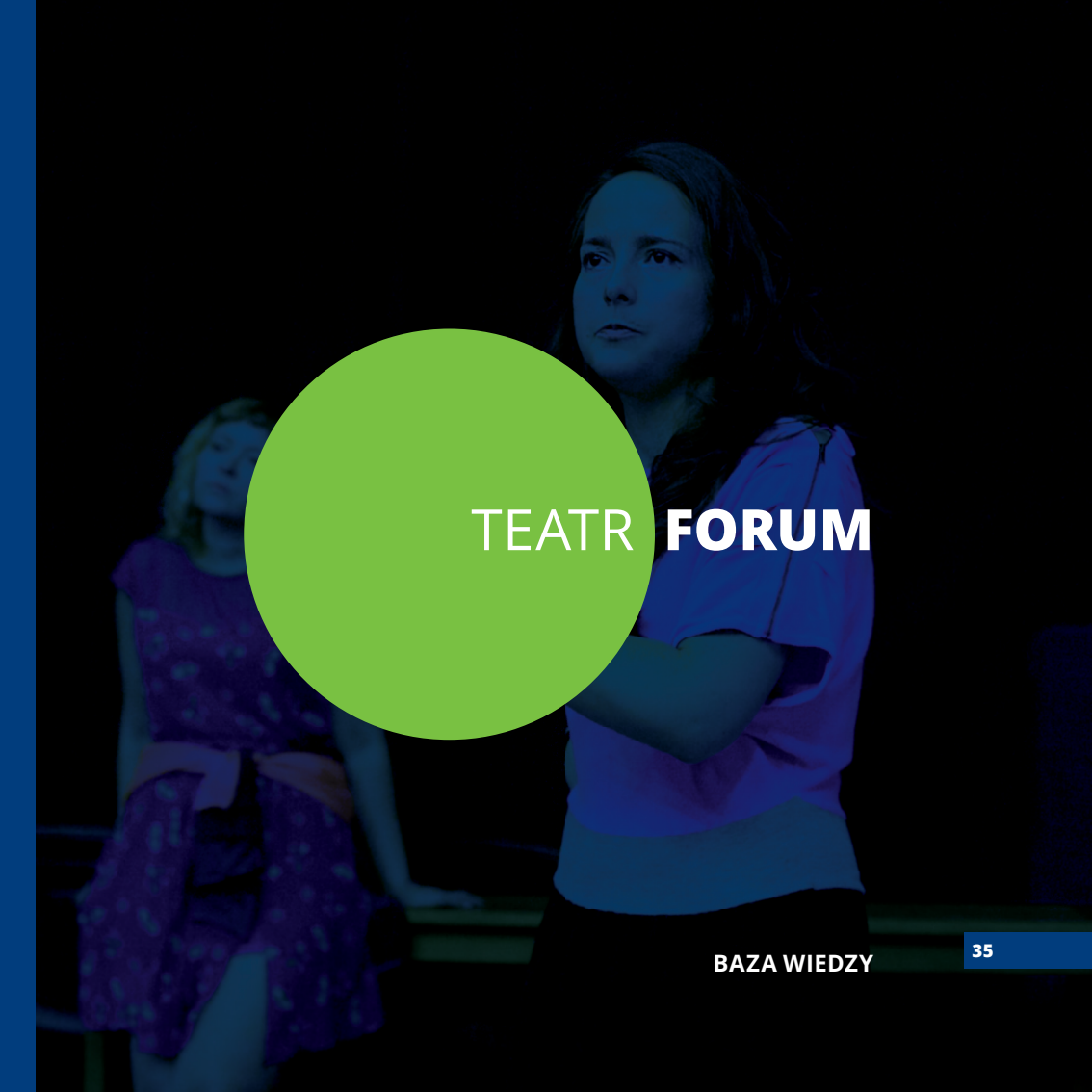
Premiera: 2015

Spektakl adresowany jest w szczególności do młodzieży gimnazjalnej i licealnej.

„Medycyna” to opowieść o maturzystce z tzw. „dobrego domu”, stojącej w obliczu poważnej decyzji dotyczącej przyszłości. Niestety, życiowy plan dziewczyny diametralnie różni się od tego, co zaplanowali dla niej rodzice. Czy Monice wystarczy sił, by podjąć z góry przegraną, zdawałoby się, walkę o siebie? Czy znajdzie odwagę, by spełniać swoje marzenia? Czy jest świadoma konsekwencji swojego wyboru? Czy raz podjęta decyzja będzie decyzją na całe życie?

*W tej metodzie jest szaleństwo,
w tym szaleństwie jest metoda.*

TEATR **FORUM**

BAZA WIEDZY

35

Strony WWW **ZWIĄZANE Z TEATREM UCIŚNIONYCH**

www.cardboardcitizens.org.uk
www.ctorio.org.br/novosite
www.theatreoftheoppressed.org
www.wgcd.org/action/Boal

36

Bibliografia

Boal A. (1992), Games for Actors and non-actors (wydanie drugie), London and New York: Routledge.

Boal A.(1982), The Theatre of the Oppressed (wydanie drugie), New York: Routledge Press.

Jackson A.(2002) Wstęp tłumacza do pierwszego wydania. W: A. Boal, Games for Actors and non-actors, London and New York: Routledge

Mayers L. (2006) Act, Learn and teach: Theatre, HIV and AIDS Toolkit for Youth in Africa, UNESCO-CCIVS project, Italy.

AUGUSTO BOAL „GRY DLA AKTORÓW I NIEAKTORÓW”

To klasyczna i najbardziej znana książka Augusto Boala, twórcy Teatru Uciśnionych. Przedstawia podstawowe zasady i przykłady nowatorskiego podejścia autora do teatru, w którym spektakl staje się narzędziem zmiany i wyzwolenia, zarówno w wymiarze indywidualnym jak i społecznym.

Książka zawiera krótkie wprowadzenie zilustrowane wieloma przy-

Zamówienia

Zamówienia prosimy składać mailowo na adres:

wydawnictwo@dramaway.pl
wraz z podaniem:

- adresu korespondencyjnego do wysyłki książki
- ilości zamawianych egzemplarzy

kładami pracy autora z zespołami teatralnymi na całym świecie, a także wybór jego najważniejszych i najbardziej znanych ćwiczeń i gier, wykorzystywanych z powodzeniem nie tylko przez aktorów, ale również trenerów, nauczycieli, wychowawców oraz terapeutów w obszarze działań edukacyjnych i społecznych. W opisanych przykładach uczestnicy świadomie podejmują kwestię m.in. przemocy seksualnej, homofobii, rasizmu. Konfrontacji z poważnymi problemami

towarzyszy - tak charakterystyczna dla pracy Augusto Boala - atmosfera zabawy i improwizacji, pozbawiona negatywnych odniesień do walki, zazdrości czy rywalizacji.

Książka została wydana w koedycji Drama Way Fundacji Edukacji i Kultury i Wydawnictwa Cyklady.

Kupując „Gry dla aktorów i nieaktorów” bezpośrednio od Fundacji wspierasz nasze działania. Cały zysk z książki przeznaczony jest na realizację celów statutowych.

Kontakt

Drama Way Fundacja Edukacji i Kultury
ul.Chocimska 12 m. 4
00-791 Warszawa

biuro@dramaway.pl
www.fundacja.dramaway.pl
www.facebook.com/dramaway

O publikacji

Publikacja powstała w ramach projektu Teatr Codzienny, którego główną ideą jest podnoszenie kwalifikacji kadr kultury w zakresie edukacji kulturalnej metodami Teatru Forum i Teatru ze społecznością. W ramach projektu w latach 2012-2015 Fundacja Drama Way we współpracy z wybitnymi brytyjskimi specjalistami, Johnem Somersem i Adrianem Jacksonem podjęła następujące działania:

- przeprowadziła 4 edycje kursów Teatru ze społecznością i Teatru Forum, w których udział wzięło ponad 180 osób zajmujących się edukacją kulturalną z terenu całej Polski ,
- stworzyła 8 scenariuszy spektakli i przeprowadziła interaktywne prezentacje teatralne dla ponad 2000 osób
- wydała publikacje i zrealizowała filmy edukacyjne na temat ww metod pracy dostępne na stronie www.fundacja.dramaway.pl,
- stworzyła stronę www.teatrforum.pl.

W latach 2016-2017 projekt będzie kontynuowany; zostaną przeprowadzone kolejne kursy i prezentacje adresowane m.in do młodzieży i lokalnej społeczności. **Projekt dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Projekt współfinansuje Miasto Stołeczne Warszawa.**

Partnerami projektu Teatr Codzienny są brytyjskie organizacje Cardboard Citizens, The Tale Valley Community Theatre, oraz Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie, Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu.

Polscy twórcy i realizatorzy

projektu *Teatr Codzienny*

40

ALDONA ŻEJMO - KUDELSKA

Prezes Drama Way Fundacji Edukacji i Kultury. Superwizor metody dramy. Twórca projektu Teatr Codzienny (w ramach którego prowadzi warsztaty z zakresu Teatru Forum i Teatru ze społecznością), opiekun merytoryczny Kursu Teatru ze społecznością.

Kontakt: aldona.kudelska@dramaway.pl

MARIA DEPTA

Wice-Prezes Zarządu Drama Way Fundacji Edukacji i Kultury. Superwizor metody dramy, dzoker z wieloletnim doświadczeniem. Twórca projektu Teatr Codzienny (w ramach którego prowadzi warsztaty z zakresu Teatru Forum i Teatru ze społecznością), opiekun merytoryczny Kursu Teatru Forum.

Kontakt: maria.depta@dramaway.pl

JAREK REBELINSKI

Reżyser teatralny, aktor, edukator dramy, Kierownik Teatru w Gdańskim Archipelagu Kultury. W ramach projektu prowadzi warsztaty z zakresu tworzenia, reżyserowania i dżokerowania spektakli Teatru Forum.

MARIA KWIATEK

Wice-Prezes Zarządu Drama Way Fundacji Edukacji i Kultury. W ramach projektu dżokeruje spektakle i prowadzi warsztaty z zakresu Teatru Forum.

ALICJA JASKULSKA

Wice-Prezes Zarządu Drama Way Fundacji Edukacji i Kultury. Superwizor metody dramy. Twórcza projektu, prowadząca warsztaty teatru ze społecznością.

WOJCIECH STEFANIAK

Reżyser teatralny, dyrektor artystyczny Międzynarodowego Festiwalu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży „KORCZAK”, członek Zarządu Drama Way Fundacji Edukacji i Kultury. W ramach projektu tworzył i reżyserował spektakle Teatru Forum.

Publikacja została przygotowana przez Drama Way Fundację Edukacji i Kultury w ramach projektu „Teatr Codzienny – projekt edukacji kulturalnej” dofinansowanego ze środków Miasta Stołecznego Warszawy i Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Wydanie I, Warszawa 2012

Wydanie II poprawione i uaktualnione, Warszawa 2015

Koordynator projektu:

Weronika Braczek

Tel. 608 378 098

E-mail: weronika.braczek@dramaway.pl

Wykorzystanie materiałów i tekstów zawartych w tej publikacji jest dozwolone z wyraźnym zaznaczeniem źródła.